

Šīs informatīvās lapas sagatavotas sadarbībā ar *ES Notāru padomi (CNUE)*.

1 Kā tiek taisīts pēdējās gribas rīkojums (testaments, savstarpējs testaments vai mantojuma līgums)?

Vispārēji veidi, kā taisīt testamentu

Neskaitot izņēmuma apstākļus, testamentus taisa rakstiski. Testamentiem nav jābūt datētiem, izņemot divus gadījumus: 1) ja testators sagatavojis vairākus testamentus, kas ir pretrunīgi un savstarpēji neatbilstoši, 2) ja testamenta tiesiskās sekas ir atkarīgas no konkrētā laika, kad tas sagatavots. Saskaņā ar Čehijas tiesību aktiem vairāku personu kopīgi testamenti nav pieļaujami.

Čehijas tiesību akti nosaka, ka testamentu var taisīt kādā no šiem veidiem:

- testaments, ko pašrocīgi uzrakstījis un parakstījis testators;
- testators var arī taisīt testamentu citādi, nevis uzrakstot to pašrocīgi, ja vien testators to ir pats parakstījis un divi vienlaicīgi klātesoši liecinieki apliecina, ka dokumentā ir izklāstīta testatora pēdējā griba. Liecinieki paraksta dokumentu un pievieno paziņojumu, ka viņi ir liecinieki, norādot arī informāciju, pēc kuras viņus var identificēt;
- testators, kurš ir neredzīgs, taisa testamentu trīs vienlaicīgi klātesošu liecinieku klātbūtnē, to noformējot kā dokumentu, ko balsī nolasa liecinieks, kurš nav uzrakstījis testamentu. Ja testatoram ir invaliditāte citu sensoru traucējumu dēļ un viņš nevar lasīt vai rakstīt, testamenta saturs jāatstāsta viņam ar tādiem saziņas līdzekļiem, kas ir saprotami gan testatoram, gan visiem lieciniekiem;
- testators var arī taisīt testamentu kā notariālu aktu.

Testamenta taisīšana īpašos gadījumos

Ja testamentus taisa ārkārtējos apstākļos, jo īpaši apstākļos, kad ir apdraudēta dzīvība, piemēro īpašus noteikumus.

- Ja neparedzētu apstākļu dēļ testatora dzīvība ir acīmredzami un nenovēršami apdraudēta vai ja testators atrodas vietā, kur ārkārtas situācijas (kara, dabas katastrofas u. tml.) dēļ sociālie sakari ir paralizēti tiktāl, ka testamentu nav iespējams taisīt citādi, testators var izklāstīt testamentu mutiski trīs vienlaicīgi klātesošu liecinieku klātbūtnē. Mutisks testaments zaudē spēku divas nedēļas pēc tā izklāstīšanas dienas, ja testators paliek dzīvs.
- Ja ir pamatotas bažas, ka testators var nomirt, pirms testaments tiek taisīts pie notāra, testamentu divu liecinieku klātbūtnē var pierakstīt tās pašvaldības mērs, kurā testators atrodas. Šāds testaments ir derīgs trīs mēnešus no pirmās reizes, kad testatoram rodas iespēja taisīt testamentu pie notāra. Šāds testaments ir zināms kā "*dorf testament*".
- Testamentu var pierakstīt, atrodoties Čehijas gaisa kuģī vai uz jūras kuģa, ja tam ir pamatoti iemesli, divu liecinieku klātbūtnē, un to dara par gaisa kuģi vai jūras kuģi atbildīgā persona vai tās pārstāvis. Arī šāds testaments ir derīgs trīs mēnešus.
- Karavīra pēdējo gribu, ja karavīrs ir iesaistīts bruņotā konfliktā, var pierakstīt vienības komandieris vai cits virsnieks divu liecinieku klātbūtnē. Tāpat kā iepriekšminētajos gadījumos, šāds testaments ir derīgs ne ilgāk kā trīs mēnešus.

Mantojuma līgums

Mantojuma līgumā testators, kurš ir pilngadīgs un kuram ir pilnīga tiesībspēja un rīcībspēja, var iecelt mantinieku vai legatāru, kas var būt otra līgumslēdzēja puse vai trešā persona. Testators nevar vienpusēji atcelt mantojuma līgumu.

Ar mantojuma līgumu testators var nodot ne vairāk kā trīs ceturtdaļas sava mantojuma — vienai ceturtdaļai mantojuma jāpaliek brīvai, lai gan testators var sagatavot testamentu par šādu mantojuma atlikušo daļu.

Laulātie mantojuma līgumā var iecelt viens otru par mantiniekiem. Var vienoties, ka laulības šķiršanas gadījumā mantojuma līgumā noteiktās tiesības un pienākumi zaudē spēku.

Mantojuma līgumu ir iespējams noformēt tikai kā publisku aktu, t. i., kā notariālu aktu.

2 Vai pēdējās gribas rīkojumam vajadzētu būt reģistrētam, un ja jā, tad kā?

Centrālais testamentu reģistrs tika izveidots 2001. gadā. No 2014. gada 1. janvāra, pēc privāttiesību atkārtotas kodifikācijas Čehijas Republikā, testamentu reģistrs tika aizstāts ar Miršanas aktu reģistru. Šis reģistrs ir privāts, datorizēts saraksts, ko uztur, vada un pārvalda Čehijas Republikas Notāru kamera.

Miršanas aktu reģistrā reģistrē dokumentus par šādiem testatora tiesiskiem aktiem, kas izpildāmi nāves gadījumā:

- testaments, kodicils vai mantojuma līgums;
- paziņojums par atstumšanu no mantojuma un paziņojums, kurā norādīts, ka mantinieks, kas noteikts saskaņā ar likumisko pārmantošanas kārtību, nepārnēms valdījumā mantojumu;
- rīkojums par savstarpējo norēķinu kārtībā attiecībā uz mantotu daļu, ja vien šāds rīkojums nav ietverts testamentā;
- pārvaldnieka iecelšana, ja vien tas nav iecelts testamentā;
- līgums par atteikšanos no mantošanas tiesībām;
- no a) līdz e) apakšpunktam minēto tiesisko aktu atcelšana.

Ja notārs sagatavo vienu no minētajiem dokumentiem kā notariālu aktu vai ja notārs ir pieņēmis glabāšanā šādu dokumentu, kas nav noformēts kā notariāls akts, viņš ievada informāciju par attiecīgo dokumentu un tā sagatavotāju iepriekšminētajā reģistrā, elektroniski nosūtot datus.

Dokumentus par testatora tiesiskajiem aktiem nāves gadījumā, kas nav notariāli akti, reģistrē tikai tad, ja tie nodoti notāram glabāšanā.

3 Vai ir ierobežojumi brīvībai rīkoties ar īpašumu nāves gadījumā (piemēram, neatņemamā daļa)?

Neatņemamā daļa — vispārēja informācija

Testatora neatraidāmie mantinieki ir viņa lejupejie radinieki. Neatraidāmais mantinieks, kurš *i*) nav atteicies no mantošanas tiesībām vai tiesībām uz neatņemamo daļu; *ii*) ir tiesīgs mantinieks un *iii*) nav faktiski atstumts no mantojuma, ir tiesīgs saņemt neatņemamo daļu vai tās papildinājumu, ja testators pēdējās gribas rīkojumā nav viņam neko paredzējis, t. i., viņš ne mantotas daļas, ne legāta veidā nesaņem mantojumu, kura vērtība ir vienāda ar viņa neatņemamo daļu. Pārdzīvojušais laulātais un augšupējie radinieki nav neatraidāmie mantinieki. Nepilngadīgiem lejupejiem radiniekiem jāsaņem vismaz daļa, kas ir vienāda ar trīs ceturtdaļām no tiem likumā paredzētās mantojuma daļas; pieaugušiem lejupejiem radiniekiem jāsaņem vismaz viena ceturtdaļa no tiem likumā paredzētās mantojuma daļas. Ja testaments ir pretrunā minētajiem noteikumiem un ja testators nav atstūmis neatraidāmo mantinieku no mantojuma likumā noteiktu iemeslu dēļ, neatraidāmais mantinieks ir tiesīgs saņemt naudas summu, kas atbilst viņa neatņemamās daļas vērtībai. Ja testators ir atraitnis un viņam ir divi bērni, katrs bērns saņem pusi mantojuma. Ja viens no bērniem ir nepilngadīgais, viņa neatņemamā daļa ietver trīs astotdaļas; pieaugušam lejupejam radiniekam neatņemamā daļa ir viena astotdaļa.

Īpaši gadījumi

Ja neatraidāmais mantinieks (apzināti) netiek iekļauts testamentā, neatraidot to no mantojuma, bet ir iesaistījies darbībās, kas atbilst jebkuram no likumā noteiktajiem iemesliem atraidīšanai no mantojuma, šādu neiekļaušanu testamentā uzskata par likumīgu atraidīšanu no mantojuma, kas izteikta ar noklusējumu, un šādā situācijā lejupejam radiniekam nav tiesību uz neatņemamo daļu.

Ja neatraidāmais mantinieks nav iekļauts testamentā vienīgi tāpēc, ka testators, sagatavojot pēdējās gribas rīkojumu, nav par viņu zinājis (piemēram, testatoram šķitis, ka šis lejupejais radinieks ir miris, vai viņš nav zinājis, ka konkrētā persona ir viņa lejupejais radinieks), neatraidāmais mantinieks ir tiesīgs saņemt neatņemamo daļu, uz ko viņam ir tiesības saskaņā ar likumu.

Iespēja atteikties no tiesībām uz neatņemamo daļu

Neatraidāmais mantinieks var atteikties no tiesībām uz neatņemamo daļu, noslēdzot ar testatoru oficiālu vienošanos, ko noformē kā notariālu aktu. Tādā pašā veidā no tiesībām uz mantojumu var arī atteikties par labu citai personai. Atteikšanās par labu citai personai ir spēkā, ja šāda persona kļūst par mantinieku.

Atteikšanās no mantojuma vai mantojuma atraidīšana (mantojuma var atraidīt mantinieks, kurš no tā nav atteicies) būtu jānošķir no atteikšanās no tiesībām mantot vai tiesībām saņemt neatņemamo daļu saskaņā ar līgumu, kas noslēgts ar testatoru (kamēr viņš vēl ir dzīvs) un noformēts kā notariāls akts. No mantojuma nevar atteikties un to nevar atraidīt, kamēr testators ir dzīvs.

Citi ierobežojumi

Testators testamentā var paredzēt nosacījumus, norādījumus attiecībā uz laiku vai rīkojumus vai noteikt, ka pēc mantinieka nāves mantojums pāriet citam [konkrētam] mantiniekam (fideikomiss jeb neatsavināmā daļa). Tomēr šādu klauzulu mērķis nedrīkst būt klaja kaitēšana mantiniekam vai legatāram acīmredzamas testatora patvaļības dēļ, un tās nedrīkst būt klajā pretrunā sabiedriskajai kārtībai.

Testators nevar likt mantiniekam vai legatāram stāties vai nestāties laulībā vai saglabāt laulību, bet viņš var noteikt personai tiesības, kuras ir spēkā līdz brīdim, kad attiecīgā persona stājas laulībā.

Ja visi mantinieki (vai pēcteči fideikomisa līnijā) ir testatora vienaudži, secība, kādā šie mantinieki atbilstoši testatora pēdējās gribas rīkojumam pārmanto mantojumu cits no cita (ievērojot konkrētus nosacījumus), nav ierobežota. Ja testatora nāves brīdī mantinieks vēl nav piedzimis, testatora noteiktā mantinieku secība izbeidzas, kad pirmais šāds mantinieks pārņem mantojumu.

Fideikomiss beidzas ne vēlāk kā simts gadus pēc testatora nāves. Tomēr, ja mantiniekam fideikomisa līnijā ir jāpārņem mantojums pēc tāda mantinieka nāves, kurš ir testatora vienaudzis, fideikomiss beidzas tikai pēc tam, kad pirmais šāds mantinieks līnijā pārņem mantojumu.

4 Kas manto un cik daudz gadījumā, ja pēdējās gribas rīkojuma nav?

Ja mirušais nav taisījis testamentu, viņa mantojumu manto likumiskie mantinieki, kas iedalīti sešās mantinieku šķirās. Šajās šķirās iekļautās personas ņem vērā kā mantiniekus pa pakāpēm, pamatojoties uz to šķiru. Mantinieki no zemākajām šķirām izslēdz mantiniekus no augstākajām šķirām; piemēram, ja mantojumu manto pirmās šķiras mantinieki, otrā šķira nemanto neko. Mantojums pāriet otrās šķiras mantiniekiem tikai tad, ja to nemanto pirmās šķiras mantinieki. Likumā noteiktās mantojuma daļas ir piemērojamas tikai tad, ja mantinieki tiesā nevienojas citādi. Ja mirušais nav sagatavojis pēdējās gribas rīkojumu (testamentu, mantojuma līgumu vai kodicilu) vai ja mirušais to ir atļāvis (nav aizliedzis) pēdējās gribas rīkojumā, mantinieki var sadalīt mantojumu jebkādā veidā pēc savstarpējas vienošanās, kas panākta tiesā.

Mantošanas šķiras

Pirmajā mantošanas šķirā mirušā bērni un laulātais manto vienādas daļas. Ja mirušajam un viņa laulātajam piederējusi kopīga laulāto manta, tiesa vispirms sadala laulāto kopīgo mantu tā, lai daļa šādas mantas paliktu pārdzīvojušajam laulātajam un daļa (parasti puse) būtu iekļauta mantojumā. Mantu, ko iekļauj mantojumā, manto mirušā laulātais un bērni vienādās daļās. Laulātā daļa neietver priekšmetus, ko laulātais ieguvis kopīgās mantas sadalē. Čehijas Republikas Civilt kodeksā nav nošķirti bērni, kuri dzimuši laulībā vai ārpus laulības, vai savi (bioloģiskie) bērni un adoptētie bērni.

Ja kāds no mirušā bērniem nemanto mantojumu (piemēram, atsakās no savas daļas testatora dzīves laikā, atsakās no mantojuma vai mirst pirms testatora), mantojuma daļu, kas pienākas attiecīgajam bērnam, manto viņa bērni vienādās daļās. Tas pats noteikums attiecas uz attālākiem lejupejiem radiniekiem.

Ja mirušajam nav laulātā, bet ir bērni, visu mirušā mantojumu manto viņa bērni (vai viņu lejupejie radinieki — sk. iepriekš). Tomēr, ja mirušajam ir laulātais, bet nav bērnu, mirušā laulātais nemanto visu mantojumu, bet manto tā daļu kopā ar otrās šķiras mantiniekiem.

Otrās šķiras mantinieki ir mirušā laulātais, mirušā vecāki un personas, kuras dzīvojušas vienā māsaimniecībā kopā ar mirušo vismaz vienu gadu pirms viņa nāves un rūpējušās par māsaimniecību, kas viņām bija kopīga ar mirušo, vai kuras ir bijušas atkarīgas no mirušā, jo tas viņas uzturējis. Visas šīs personas, izņemot laulāto, manto vienādas daļas. Tomēr mirušā laulātais manto vismaz pusi mantojuma, tāpēc, ja mirušajam ir bijis laulātais un abi vecāki, laulātais manto pusi, bet katrs no vecākiem manto ceturto daļu mantojuma.

Laulātais un jebkurš no vecākiem otrajā mantošanas šķirā var mantot visu mantojumu. Tomēr, ja mirušajam ir bijis kopdzīves partneris, bet nav bijis ne laulātā, ne vecāku, kopdzīves partneris neiegūst visu mantojumu, bet manto to kopā ar citiem trešās šķiras mantiniekiem.

Trešajā mantošanas šķirā mirušā brāļi un māsa un kopdzīves partneris manto vienādas daļas. Ja kāds no brāļiem vai māsām nemanto mantojumu, brāļa vai māsas daļu manto viņa(-s) bērni, t. i., mirušā māsu vai brāļu dēli vai māsu vai brāļu meitas (arī vienādās daļās). Jebkurš no šiem mantiniekiem var mantot visu mantojumu.

Ja mantojumu nesaņem mirušā brāļi vai māsa vai kopdzīves partneris, ceturtajā mantošanas šķirā mantojumu iegūst mirušā vecvecāki vienādās daļās.

Ja mantojumu nesaņem neviens no mirušā vecvecākiem, piektajā mantošanas šķirā mantojums pāriet mirušā vecāku vecvecākiem (t. i., mirušā vecvecvecākiem). Mirušā tēva vecvecāki saņem pusi mantojuma, savukārt mirušā mātes vecvecāki saņem otru pusi mantojuma. Abi vecvecāku pāri sadala tiem pienākošos pusi vienādās daļās.

Ja viens no partneriem pāri mantojumu neiegūst, brīvā astotdaļa piekrīt otram partnerim. Ja mantojumu neiegūst neviens no partneriem pāri, attiecīgā ceturtdaļa pāriet otram pārim no tās pašas puses. Ja mantojumu nemanto neviens pāris no tās pašas puses, mantojums piekrīt pāriem no otras puses tādā pašā proporcijā kā tā, kas izmantota, lai sadalītu pusi mantojuma, kura tiem pienākas tieši.

Visbeidzot, sestajā mantošanas šķīrā, ja mantojumu nemanto neviens no iepriekšminētajiem mantiniekiem, mantojums pāriet mirušā brāļu un māsu bērnu bērniem (brāļu vai māsu dēlu un brāļu vai māsu meitu bērniem) un mirušā vecvecāku bērniem (onkuliem un tantēm). Ja kāds no onkuliem vai tantēm neiegūst mantojumu, viņu daļu manto viņu bērni (mirušā brālēni un māsīcas).

Ja neviens no mantiniekiem nemanto mantojumu, manta pāriet valstij, ko uzskata par mantinieci.

5 Kāda veida iestāde ir kompetenta:

5.1 mantošanas lietās?

5.2 saņemt paziņojumu par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu?

5.3 saņemt paziņojumu par legāta pieņemšanu vai atraidīšanu?

5.4 saņemt paziņojumu par neatņemamās daļas pieņemšanu un atraidīšanu?

Rajona tiesas kompetencē ir visas mantojuma procedūras (tostarp saistībā ar atteikšanos no mantojuma vai tā pieņemšanu, legātu vai neatņemamās daļas pieprasīšanu). Atbilstoši iepriekš noteiktam darba grafikam tiesa norīko notāru pārvaldīt mantojuma procedūru. Šāds notārs mantojuma procedūrā rīkojas un pieņem lēmumus tiesas vārdā. Čehijas tiesību akti neļauj mantojuma procedūras pusēm izvēlēties savu notāru.

6 Īss procedūras apraksts, kura paredzēta mantošanas kārtošānai saskaņā ar valsts tiesību aktiem, tostarp mantojuma sadalei un mantas dalīšanai (tostarp informācija par to, vai mantošanas procedūru sāk tiesa vai cita kompetenta iestāde pēc savas iniciatīvas).

Čehijas tiesas izskata mantojuma lietas, ja mirušā pastāvīgā dzīvesvieta nāves brīdī ir bijusi Čehijas Republikā vai viņam ir piederējis nekustamais īpašums Čehijas Republikā.

Tāpēc šādas ar nekustamo īpašumu saistītas lietas skata Čehijas tiesas pat tad, ja mirušā pastāvīgā dzīvesvieta nav bijusi Čehijas Republikā.

Citos gadījumos Čehijas tiesas skata mantojuma lietas, ja:

a) mantu Čehijas Republikā atstājis Čehijas pilsonis, kura pastāvīgā dzīvesvieta bija ārvalstī, un kāds no mantiniekiem, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir Čehijas Republikā, iesniedz pieteikumu Čehijas tiesās par mantojuma procedūras uzsākšanu, vai

b) cita valsts (kuras iestādei būtu piekritīga mantojuma procedūra) atsakās izskatīt ar mantojumu saistītu lietu vai vispār neatbild, vai

c) nepastāv savstarpējas attiecības mantojuma jautājumos starp valsti, kuras iestādei būtu piekritīga mantojuma procedūra, un Čehijas Republiku, t. i., ja minētā valsts nenodod to testatoru mantojuma lietas, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Čehijas Republikā, izskatīšanai Čehijas tiesās un nepiešķir likumīgu spēku lēmumiem, ko pieņēmušas Čehijas tiesas.

Piekritība

Ja kompetentā iestāde ir Čehijas tiesa, mantojuma procedūra ir piekritīga tai rajona tiesai, kurā atradusies mirušā pastāvīgā vai cita dzīvesvieta, kas reģistrēta attiecīgajā informācijas sistēmā. Ja mirušajam nav bijis reģistrētas pastāvīgas vai citas dzīvesvietas, mantojuma lieta ir piekritīga tā rajona tiesai, kurā mirušais faktiski dzīvojis (ja var noskaidrot viņa dzīvesvietas adresi). Ja arī šo dzīvesvietu nevar noskaidrot, kompetentā tiesa ir tā rajona tiesa, kurā mirušais pēdējoreiz redzēts.

Ja mirušais nedzīvoja Čehijas Republikā, lieta ir piekritīga tā rajona tiesai, kurā mirušajam piederējis nekustamais īpašums. Ja mirušajam nav piederējis nekustamais īpašums Čehijas Republikā (un piekritību nevar noteikt, izmantojot kādu no iepriekšminētajām metodēm), piekritība ir tā rajona tiesai, kurā mirušais miris (kurā atrasts mirušā ķermenis).

Mantojuma procedūra, ko uzsāk Čehijas tiesa

Tiesa uzsāk mantojuma procedūru pēc savas iniciatīvas, tiklīdz tā uzzina par mirušā nāves faktu. Par personu nāves faktu kompetento iestādi informē reģistrs. Tomēr tiesa var uzzināt par mirušās personas nāvi citos veidos, piemēram, no policijas, veselības aprūpes iestādes vai mantiniekiem.

Tiesa uzsāk mantojuma procedūru arī tad, ja to šādi rīkoties lūdz persona, kurai ir tiesības uz mantojumu kā mantiniekam. Ja tiesa konstatē, ka tai nav teritoriālās piekritības, tā mantojuma lietu nodod kompetentajai tiesai. Mantojuma lietas var nodot citai tiesai arī tad, ja tas ir atbilstoši, piemēram, ja mirušā mantinieki dzīvo rajonā, kas ir citas tiesas jurisdikcijā.

Mantojuma procedūras norise

Vispirms tiesa pirmstiesas izmeklēšanā noskaidro informāciju par mirušo, viņa mantu un parādiem, mantinieku loku un to, vai mantinieks ir atstājis testamentu vai citu pēdējās gribas rīkojumu. Parasti tiesa iegūst šādu informāciju no publiskiem sarakstiem, no miršanas aktu reģistra, no laulāto mantas dokumentu reģistriem, kā arī iztaujājot par mirušā apbedīšanu atbildīgo personu.

Ja to paredz likums vai citu iemeslu dēļ, tiesa arī veic steidzamus pasākumus, lai aizsargātu mantojumu, t. i., jo īpaši veicot mantojuma masas inventarizāciju un to aizzīmogojot.

Kad pirmstiesas izmeklēšana ir pabeigta, tiesa nosaka tiesas sēdi un informē iespējamus mantiniekus par viņu tiesībām uz mantojumu un viņu tiesībām pieprasīt, lai tiek veikta mantojuma masas inventarizācija. Ja kāds no mantiniekiem pieprasa mantojuma masas inventarizāciju, tiesa dod rīkojumu to veikt. Ja mirušajam bijusi kopīga manta ar laulāto, tiesa, saņemot paziņojumu no attiecīgajām pusēm, sagatavo šādu aktīvu un kopīgo pasīvu sarakstu un nosaka aktīvu vērtību. Aktīvus, par kuriem pastāv pušu strīds, neņem vērā. Tad pārdzīvojušajam laulātajam ir iespēja vienoties ar mantiniekiem par laulāto kopīgās mantas sadali. Šāda vienošanās nosaka, kura manta ir piekritīga mantojuma masai un kura manta paliek pārdzīvojušajam laulātajam (nav nepieciešams ievērot principu, ka abu laulāto daļas ir vienādas). Ir arī iespējams noslēgt vienošanos, saskaņā ar kuru visa kopīgā manta paliek pārdzīvojušajam laulātajam un nekas no šādas mantas neveido daļu no mantojuma.

Vienošanās par laulāto kopīgās mantas sadali, kas noslēgta starp mantiniekiem un pārdzīvojušo laulāto, nedrīkst būt pretrunā likumam vai mirušā norādījumiem, kas izklāstīti pēdējās gribas rīkojumā. Pretējā gadījumā tiesa šādu vienošanos neapstiprinās.

Ja tiesa neapstiprina vienošanos par laulāto kopīgās mantas sadali vai ja šāda vienošanās netiek noslēgta, tiesa pati sadala laulāto kopīgo mantu, ievērojot šādus noteikumus:

- abu laulātos daļas no sadalāmās mantas ir vienādas;
- katrs laulātais atmaksā līdzekļus no kopīgās mantas, kas iztērēti tikai viņam piederošam īpašumam;
- katram laulātajam ir tiesības pieprasīt kompensāciju par līdzekļiem no viņam piederoša īpašuma, kas iztērēti kopīgajai mantai;
- tiesa ņem vērā apgādājamo bērnu vajadzības;
- tiesa ņem vērā, kā katrs no laulātajiem ir rūpējies par ģimeni un jo īpaši kā laulātais ir rūpējies par bērniem un ģimenes māsainiecību;
- tiesa ņem vērā, kāds ir bijis katra laulātā ieguldījums kopīgās mantas iegādē un uzturēšanā.

Pēc laulāto kopīgās mantas sadales tiesa sagatavo mantojuma aktīvu un pasīvu sarakstu. Sagatavojot sarakstu, tiesa par pamatu izmanto galvenokārt no mantiniekiem saņemto informāciju un — ja ir tikusi pieprasīta mantojuma masas inventarizācija — šādas inventarizācijas rezultātus. Visus strīdīgos aktīvus vai pasīvus neņem vērā.

Tiesa mantojuma aktīvu vērtību parasti nosaka saskaņā ar mantinieku līdztekus iesniegtajiem paziņojumiem. Ekspertu atzinumus šādai vērtības noteikšanai pieprasa ļoti reti.

Ja mirušais nav atstājis pēdējās gribas rīkojumu, mantinieki var vienoties, kā sadalīt mantojumu jebkādā veidā, kā tie vēlas. Tiesa apstiprina mantojuma pārņemšanu saskaņā ar šādu vienošanos. Ja šādas vienošanās nav, tiesa apstiprina mantinieku mantojumu atbilstoši proporcionālajām daļām, kas aprēķinātas atbilstoši likumam. Pēc mantinieku pieprasījuma tiesa sadala mantojumu starp pašiem mantiniekiem.

Ja testators pēdējās gribas rīkojumā sniedz norādījumus par to, kā sadalīt mantojumu, tiesa apstiprina mantojuma pārešanu mantiniekiem atbilstoši šādiem norādījumiem. Citos gadījumos mantinieki var vienoties, kā sadalīt mantojumu starp tiem. Tomēr mantinieki var vienoties par atšķirīga lieluma mantojuma daļām tikai tad, ja šādu iespēju ir skaidri pieļāvis testators.

Ja neatraidāmais mantinieks aizstāv savas tiesības uz neatņemamo daļu, pārējie mantinieki var vienoties ar šādu mantinieku par neatņemamās daļas sadali (atteikšanās maksājums). Citos gadījumos, lai aprēķinātu neatņemamo daļu, jāpieprasa mantojuma masas inventarizācija.

Pirms tiek pieņemts lēmums par mantojumu, jāiesniedz pierādījumi tiesai, ka ir noskaidroti attiecīgie legāti un ka citi legatāri ir informēti par viņu tiesībām uz legātu.

7 Kā un kad persona kļūst par mantinieku vai legātāru?

Testatora nāves gadījumā viņa mantiniekiem ir tiesības uz mantojumu. Ja vien mantojuma aktīvu pārņemšana netiek atlikta saskaņā ar testatora pēdējās gribas rīkojumu, piemēram, kāda nosacījuma (mantinieks iegūst mantojumu, kad viņš absolvē universitāti) vai noteikta laikposma dēļ (beidzoties termiņam), pēc testatora nāves mantojumu iegūst viens vai vairāki mantinieki. Tiesa, pamatojoties uz mantojuma procedūras rezultātu, izlemj, kam jāiegūst mantojums šādā veidā. Ja testators savā pēdējās gribas rīkojumā ir noteicis, ka mantošana tiek atlikta (kāda nosacījuma vai laikposma dēļ), testatora nāves gadījumā mantojumu iegūst viens vai vairāki galvenie mantinieki, savukārt viens vai vairāki pakārtotie mantinieki manto mantojumu, kad ir izpildīts attiecīgais nosacījums (vai beidzies noteiktais termiņš). Par mantojuma pārešanu no galvenajiem mantiniekiem uz pakārtotajiem mantiniekiem tiesa lemj atsevišķā procedūrā.

Lēmumus par mantošanu tiesas vārdā pieņem notārs, ko nolīgusi kompetentā rajona tiesa mantojuma procedūras darbību izpildei. Izpildot tiesas komisāra aktus mantojuma procedūrā, notāram, notāra palīgam un kandidātam ir visas tiesas privilēģijas kā publiskai struktūrai tiesiskuma īstenošanā.

Legatārs iegūst tiesības saņemt legātu pēc testatora nāves, un viņš jāinformē par šīm tiesībām pirms mantojuma procedūras beigām. Attiecīgajiem legātiem jābūt piešķirti līdz mantojuma procedūras beigām.

Atteikšanās no tiesībām uz mantojumu, atraidīšana

No tiesībām uz mantojumu var iepriekš atteikties, noslēdzot ar testatoru vienošanos notariāla akta formā.

Pēc testatora nāves mantinieks var atteikties mantojumu, iesniedzot tiesai skaidri formulētu paziņojumu viena mēneša laikā no dienas, kad mantinieks informēts par šādām tiesībām. Mantinieks, kurš dzīvo ārvalstī, var atteikties no mantojuma trīs mēnešu laikā no brīža, kad tas informēts par šādām tiesībām. Šo termiņu var pagarināt svarīgu iemeslu dēļ, bet to nevar pagarināt, kad tas ir beidzies (galīgo termiņa nevar atlikt). Beidzoties minētajam termiņam, pieņem, ka mantinieks nav atteicies no mantojuma.

Neatraidāmais mantinieks var atteikties no mantojuma, vienlaikus saglabājot iespēju saņemt neatņemamo daļu, piemēram, viņš var atteikties no mantojuma tiesībām, kas izriet no pēdējās gribas rīkojuma, nezaudējot tiesības uz neatņemamo daļu. Savā ziņā tas ir izņēmums no vispārējā noteikuma, kas paredz, ka mantinieks nevar atbrīvēties no pienākuma, kurš noteikts ar pēdējās gribas rīkojumu, atsakoties no mantojuma tiesībām, kas izriet no šāda rīkojuma, un tajā pašā laikā uzstāt uz savām kā likumiskā mantinieka tiesībām — viņš var kļūt par mantinieku, pamatojoties uz pēdējās gribas rīkojumu, vai atteikties no šāda mantojuma. Paziņojumu par atteikšanos no mantojuma vai tā pieņemšanu nevar atsaukt.

No mantojuma nevar atteikties persona, kura ar savām darbībām liek skaidri saprast, ka tai nav nodoma atteikties mantojumu, jo īpaši rīkojoties ar aktīviem, kas pieder pie mantojuma.

Mantojumu var arī atraidīt par labu citam mantiniekam. Neatraidāmais mantinieks, kurš atraida mantojumu, zaudē arī tiesības uz neatņemamo daļu; šis lēmums ir spēkā arī attiecībā uz lejupējiem radiniekiem. Mantojuma atraidīšana par labu citam mantiniekam stājas spēkā, ja otrs mantinieks tam piekrīt. Mantinieks, kurš atraida mantojumu, ar šādu darbību netiek atbrīvots no pienākuma izpildīt rīkojumus, norādījumus saistībā ar legātu vai citus pasākumus, ko saskaņā ar testatora testamentu var izpildīt — kas būtu jāizpilda — tikai personīgi.

8 Vai mantinieki ir atbildīgi par mirušā parādiem, un ja jā, ar kādiem nosacījumiem?

Mantinieki var izvēlēties, vai izmantot savas tiesības pieprasīt mantojuma masas inventarizāciju. Mantinieki, kuri nepieprasa mantojuma masas inventarizāciju, uzņemas saistības par mirušā parādiem pilnā apmērā. Ja vairāki mantinieki neizmanto tiesības pieprasīt mantojuma masas inventarizāciju, viņi uzņemas saistības solidāri. Mantinieks, kurš nepieprasa mantojuma masas inventarizāciju, uzņemas saistības par visiem parādiem, pat ja tiesa veic šādu inventarizāciju citu iemeslu dēļ (piemēram, jo cits mantinieks izmanto tiesības pieprasīt inventarizāciju).

Ja mantinieks pieprasa mantojuma masas inventarizāciju, tiesa veic mantojuma masas inventarizāciju. Mantinieks, kurš pieprasa inventarizāciju, uzņemas saistības par mirušā parādiem tikai tādā apmērā, kas nepārsniedz saņemtā mantojuma vērtību. Ja šādas tiesības izmanto vairāki mantinieki, viņi uzņemas saistības solidāri, bet katram no viņiem ir šādas saistības tikai tāda apmērā, kas nepārsniedz saņemtā mantojuma vērtību.

Dažos gadījumos tiesa dod rīkojumu veikt mantojuma masas inventarizāciju arī tad, ja neviens mantinieks no nepieprasa, rīkojuma mērķis ir galvenokārt lai aizsargātu nepilngadīgus mantiniekus, mantiniekus, kuru dzīvesvieta nav zināma, un testatora kreditorus.

Atsevišķos gadījumos tiesa var nolemt, ka mantojuma masas inventarizācija ir jāaizstāj ar mantojuma aktīvu sarakstu, ko sagatavojis pārvaldnieks, vai ar kopīgu paziņojumu par mantojuma aktīviem, ko sagatavojuši un parakstījuši visi mantinieki.

9 Kādi dokumenti un/vai informācija parasti vajadzīga nekustamā īpašuma reģistrācijai?

Tiesību reģistrāciju īpašuma reģistrā reglamentē Likums Nr. 256/2013 par īpašuma reģistru (Kadastra likums).

Īpašuma reģistrā reģistrē:

zemes gabalus;

būves, kam piešķirts būves numurs vai zemesgrāmatas atsauces numurs, ja vien tās nav zemes tiesību vai apbūves tiesību daļa;

būves, kam nav piešķirts būves numurs vai zemesgrāmatas atsauces numurs, ja vien tās nav zemes tiesību vai apbūves tiesību daļa, ar nosacījumu, ka tās ir galvenās būves uz zemes un nav klasificētas kā "mazas konstrukcijas";

vienības, kas definētas saskaņā ar Civillkodeksu;

vienības, kas definētas saskaņā ar Likumu Nr. 72/1994, kurš reglamentē konkrētas līdzīpašuma attiecības saistībā ar būvēm un konkrētas īpašumattiecības saistībā ar dzīvokļiem un nedzīvojamām telpām un ar kuru groza dažus tiesību aktus (Mājokļu īpašuma likumu), ar grozījumiem;

apbūves tiesības;

hidrotehniskas būves.

Lietu tiesības, kas iegūtas mantojot, reģistrē īpašuma reģistrā atbilstoši lēmumam vai publiskam mantojuma aktam, kas izdots dalībvalstī, un ar apliecību, ko izdevusi izcelsmes dalībvalsts tiesa vai kompetentā iestāde, vai Eiropas mantošanas apliecību ("akti").

Zemesgrāmata, kuras apgabālā nekustamais īpašums atrodas, ir kompetenta vietējā mērogā veikt reģistrācijas procedūru.

Nekustamajam īpašumam jābūt norādītam aktos, ko izmanto tiesību reģistrācijai īpašuma reģistrā (mantojuma lēmumā, publiskajā aktā un/vai Eiropas mantošanas apliecībā), saskaņā ar Likuma Nr. 256/2013 8. pantu.

Zemi identificē pēc zemes gabala numura un norādes, vai tas ir apbūves gabals, un pēc tās kadastra grupas nosaukuma, kurā zeme atrodas.

Zemi, kam piemēro vienkāršotu reģistrāciju, identificē pēc zemes gabala numura atbilstoši iepriekšējai zemesgrāmatai, norādot, vai tas ir zemes gabala numurs, kas piešķirts atbilstoši zemesgrāmatai, piešķiršanas plānam, apvienošanas plānam vai īpašuma reģistram, un pēc tās kadastra grupas nosaukuma, kurā zeme atrodas.

Būvi, kas nav klasificēta kā daļa no zemes tiesībām vai apbūves tiesībām, identificē pēc tā zemes gabala numura, uz kura būve atrodas, mājas numura vai zemesgrāmatas atsaucē numura (ja numurs nav piešķirts, norāda būves izmantošanas veidu), un pēc tā ciema nosaukuma, kurā būve atrodas.

Vienību identificē pēc tās būves apzīmējuma, kuras robežās tā ir atzīmēta, vai pēc zemes tiesību vai apbūves tiesību apzīmējuma, ja būvi, kuras robežās tā ir atzīmēta, klasificē kā daļu no šādas zemes, pēc vienības numura un nosaukuma un — attiecīgā gadījumā — pēc norādes, ka tā ir nepabeigta vienība. Apbūves tiesības identificē pēc zemes gabala numura, norādes, vai tas ir apbūves zemes gabals, un pēc tās kadastra grupas nosaukuma, kurā tiesības nodibinātas.

Hidrotehnisku būvi identificē pēc zemes gabala numura, norādes, vai tā ir apbūves zemes gabals, pēc kadastra grupas nosaukuma un pēc izmantošanas metodes.

Aktiem, ko iesniedz tiesību reģistrācijai īpašuma reģistrā, jāatbilst prasībām, ko piemēro aktam, kurš paredzēts īpašuma reģistra nolūkiem — tā saturam jāpamato ierosinātā tiesību reģistrācija, un ierosinātajai tiesību reģistrācijai jāpierāda nepārtrauktība ar iepriekšējiem ierakstiem īpašuma reģistrā.

Aktos jānorāda mantinieku vai citu mantojuma saņēmēju vārds, dzīvesvietas adrese, personas kods vai dzimšanas datums (juridiskai personai — nosaukums, juridiskā adrese un reģistrācijas numurs, ja tāds ir piešķirts). Aktā jānorāda daļas, atbilstoši kurām katrs mantinieks iegūst tiesības uz nekustamo īpašumu, un — attiecīgā gadījumā — kuras lietu tiesības tiek nodibinātas, un atbilstošie saņēmēji un atbildīgās personas. Mantojuma procedūrā papildus īpašumtiesībām var nodibināt arī apbūves tiesības, servitūtu, ķīlu tiesības, turpmākas ķīlu tiesības, ķīlu apakštiesības, pirkuma tiesības, turpmākas mūža tiesības, papildu līdzīpašumtiesības, trasta fondu un nodošanas vai apgrūtinājuma aizliegumu.

Ja tiesības, kas jāreģistrē īpašuma reģistrā, pamatojoties uz konkrēto aktu, attiecas tikai uz daļu zemes gabala, aktam jāpievieno zemes iemēršanas plāns, kurā iezīmēta attiecīgā zemes daļa. Zemes iemēršanas plāns ir akta sastāvdaļa.

9.1 Vai pārvaldnieka iecelšana ir obligāta vai obligāta pēc pieprasījuma? Ja tā ir obligāta vai obligāta pēc pieprasījuma, kādi pasākumi ir jāveic?

Testators savā pēdējās gribas rīkojumā var iecelt pārvaldnieku un/vai testamenta izpildītāju.

Tiesa ieceļ pārvaldnieku pēdējās gribas izpildei pēc tā mantinieka pieteikuma, kurš nevēlas veltīt laiku un pūles pēdējās gribas izpildei. Šādā pieteikumā jābūt ietvertām vispārējām ziņām, t. i., jābūt skaidri norādītai tiesai, kam pieteikums adresēts, pieteikuma iesniedzējs, uz kādu jautājumu pieteikums attiecas un kāds ir tā mērķis, un pieteikumam jābūt parakstītam un datētam.

Tiesa var arī iecelt pārvaldnieku pēc savas ierosmes šādos gadījumos:

- nav iecelts testamenta izpildītājs, vai arī tas atsakās pārvaldīt mantojumu vai ir acīmredzami nepiemērots mantojuma pārvaldīšanai, kā arī ja mantinieki nespēj pienācīgi pārvaldīt mantojumu;
- ir jā sagatavo mantojuma aktīvu saraksts vai
- ir citi svarīgi iemesli, lai to darītu, vai
- līdzšinējais pārvaldnieks ir miris, atbrīvots no amata, atkāpies no amata, vai arī viņa tiesībspēja un rīcībspēja ir tikusi ierobežota un joprojām ir vajadzīgs kāds, kurš veiktu šos pienākumus.

9.2 Kas ir tiesīgs izpildīt mirušā pēdējās gribas rīkojumu un/vai pārvaldīt mantojumu?

Par testatora pēdējās gribas izpildi atbild testamenta izpildītājs (ja to ir iecēlis testators). Ja nav iecelts pārvaldnieks, testamenta izpildītājs atbild arī par mantojuma pārvaldīšanu.

Ja ir iecelts gan testamenta izpildītājs, gan pārvaldnieks, pārvaldnieks pārvalda mantojumu atbilstoši testamenta izpildītāja norādījumiem.

Ja ir iecelts pārvaldnieks, bet ne testamenta izpildītājs, pārvaldnieks pārvalda mantojumu. Pēc mantinieka ierosinājuma tiesa arī norīko pārvaldnieku uzņemties atbildību par testatora pēdējo gribu.

Ja nav iecelts ne pārvaldnieks, ne testamenta izpildītājs, visi mantinieki atbild par kopīgu mantojuma pārvaldību. Mantinieki var arī vienoties, ka mantojumu pārvaldīs tikai viens no viņiem.

9.3 Kādas ir pārvaldnieka pilnvaras?

Pārvaldnieks atbild tikai par mantojuma pārvaldību. Tas nozīmē, ka pārvaldnieks dara tikai to, kas ir vajadzīgs aktīvu saglabāšanai. Veicot šo pienākumu, pārvaldnieks var īstenot visas tiesības, kas saistītas ar pārvaldītajiem aktīviem. Pārvaldnieks var nodot mantojuma lietas vai izmantot tās par nodrošinājumu vai atlīdzību, ja tas vajadzīgs, lai saglabātu pārvaldāmo aktīvu vērtību vai saturu. Ar tādiem pašiem nosacījumiem tas var mainīt mērķi, kādam pārvaldāmie aktīvi paredzēti.

Ja tam piekrit mantinieki, mantojuma pārvaldnieks vai testamenta izpildītājs var veikt jebkādas plašākas darbības, kas nav tikai vienkārša pārvaldība. Ja mantinieki nevienojas vai ja kāds no mantiniekiem ir atzīts par personu, kam piemēro īpašu aizsardzību, vajadzīgs tiesas apstiprinājums.

Testamenta izpildītājs atbild par testatora pēdējās gribas izpildi, ievērojot pienācīgu rūpību. Viņš var īstenot visas tiesības, kas vajadzīgas viņa uzdevumu izpildei, tostarp tiesības aizstāvēt testamenta derīgumu tiesā un tiesības pierādīt mantinieka vai legatāra kompetences trūkumu, kā arī nodrošināt, ka tiek izpildīti visi testatora norādījumi. Savā testamentā testators var noteikt papildu pienākumus testamenta izpildītājam.

10 Kādus dokumentus, kas apliecina labuma guvēju statusu un tiesības, saskaņā ar valsts tiesību aktiem parasti izsniedz tiesvedības laikā mantošanas lietās vai tās beigās? Vai tiem ir konkrēts pierādījuma spēks?

Mantojuma procedūras beigās izdod mantojuma rīkojumu, kurā ir skaidri izklāstītas ar mantojumu saistītās tiesības un pienākumi. Pusēm ir tiesības pārsūdzēt šādu rīkojumu 15 dienu laikā no tā izdošanas dienas. Nolēmums kļūst galīgs, ja minētajā termiņā netiek iesniegtas pārsūdzības. Galīgais rīkojums apliecina tajā noteiktās tiesības un pienākumus. Rīkojumam ir publiska akta statuss.

Tiesa var sniegt oficiālu apstiprinājumu par faktiem, kas zināmi no lietas materiāliem, pirms ir beidzies mantojuma procedūras termiņš. Arī šāds apstiprinājums ir publisks akts.

Lapa atjaunināta: 11/12/2018

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autoritātes noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Dalībvalstis, kas ir atbildīgas par nacionālā satura lapu pārvaldību, atjaunina daļu šīs tīmekļa vietnes satura, ņemot vērā Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības. Ja vietnē ir saturs, kurā vēl nav atspoguļota Apvienotās Karalistes izstāšanās, tas ir bez nolūka un tiks labots.